

# Giáo hội Phật giáo Việt Nam với hoạt động chăm sóc sức khỏe nhân dân

Nguyễn Danh Tiên<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Viện Lịch sử Đảng, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

Email: nguyendanhvien@gmail.com

Nhận ngày 17 tháng 1 năm 2020. Chấp nhận đăng ngày 20 tháng 2 năm 2020.

**Tóm tắt:** Kể từ khi thành lập đến nay, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã có nhiều đóng góp quan trọng vào sự phát triển của đất nước. Một trong những đóng góp nổi bật là hoạt động chăm sóc sức khỏe nhân dân. Với hệ thống Tuệ Tĩnh đường thành lập khắp cả nước nhằm “phục vụ chúng sanh là cúng dường chư Phật”, cùng với đó là nhiều phòng chẩn trị y học dân tộc, nhiều phòng khám đa khoa và hàng trăm phòng thuốc Nam, châm cứu đang hoạt động có hiệu quả ở nhiều tỉnh, thành trên cả nước đã góp phần quan trọng vào việc chăm sóc sức khỏe nhân dân. Đây thực sự là nét đẹp của văn hóa Phật giáo giữa đời thường.

**Từ khóa:** Giáo hội Phật giáo Việt Nam, chăm sóc sức khỏe nhân dân, văn hóa Phật giáo.

**Phân loại ngành:** Tôn giáo học

**Abstract:** Since its establishment, the Vietnam Buddhist Sangha has made important contributions to the development of the country. One of the outstanding contributions is in caring for the health of the people. The system of Tue Tinh clinics established throughout the country to “serve sentient beings as a way to make offerings to Buddhas”, along with many traditional medicine clinics, polyclinics and hundreds of facilities performing acupunctures, which are operating effectively in many provinces and cities across the country, has made sizable contributions to the healthcare activities. That is really the noble value of Buddhist culture in life.

**Keywords:** Vietnam Buddhist Sangha, care for the health of the people, Buddhist culture.

**Subject classification:** Religious studies

## 1. Mở đầu

Với phương châm “Đạo pháp - Dân tộc - Chủ nghĩa xã hội” và triết lý vì con người, muốn mang lại cho con người cuộc sống hạnh phúc, an lạc, Giáo hội Phật giáo Việt Nam (GHPGVN) đã luôn đồng hành cùng dân tộc, đã vận động tăng, ni và Phật tử cả nước sống trong chánh tín để ánh sáng giác ngộ của Phật pháp đi vào đời sống thực tiễn. Đồng thời, GHPGVN đã tích cực triển khai các hoạt động cứu khổ độ sinh, góp phần quan trọng trong những hoạt động chăm sóc sức khỏe nhân dân (CSSKND). Bài viết phân tích hoạt động CSSKND của GHPGVN.

## 2. Xây dựng hệ thống Tuệ Tĩnh đường, phòng thuốc Đông Tây y

Ngày nay, nổi bật trong các cơ sở CSSKND của Giáo hội Phật giáo là hệ thống Tuệ Tĩnh đường. Kế thừa và phát huy truyền thống của Đại lương y Thiền sư Tuệ Tĩnh, thực hiện chủ trương của Trung ương GHPGVN, hệ thống Tuệ Tĩnh đường được thành lập khắp cả nước nhằm “phục vụ chúng sanh là cúng dường chư Phật”. Tuệ Tĩnh đường khám chữa bệnh miễn phí cho đồng bào bằng phương pháp y học dân tộc và y học hiện đại. Theo số liệu của Ban Từ thiện xã hội Trung ương GHPGVN, trong nhiệm kỳ III (1992-1997) của Giáo hội, toàn quốc có 25 Tuệ Tĩnh đường, 655 phòng thuốc chẩn trị y học dân tộc hoạt động có hiệu quả, đã khám và phát thuốc trị giá trên 9 tỷ đồng. Nổi bật nhất là lớp học Y học cổ

truyền của Thành hội Phật giáo Tp. Hà Nội, các Tuệ Tĩnh đường chùa Pháp Hoa, tịnh xá Trung Tâm Tp. Hồ Chí Minh, chùa Diệu Đế - Thừa Thiên Huế, Kiên Giang, Sóc Trăng, Cần Thơ, Cà Mau, Pháp Hoa - Đồng Nai, Bình Dương, Vĩnh Long, Long An, Tiền Giang, Ninh Thuận, Bà Rịa - Vũng Tàu, Quảng Nam, Đà Nẵng.... Tiếp đó, trong nhiệm kỳ IV (1997-2002), toàn quốc có 126 Tuệ Tĩnh đường, 115 phòng thuốc chẩn trị y học đã khám, chữa bệnh và phát thuốc với tổng trị giá trên 9 tỷ đồng [1].

Nhiệm kỳ V (2002-2007), trên toàn quốc, số lượng Tuệ Tĩnh đường và các phòng thuốc không thay đổi nhưng tổng trị giá khám, chữa bệnh và phát thuốc lên tới 35 tỷ đồng. Trong đó, hệ thống Tuệ Tĩnh đường tỉnh Đồng Nai đạt gần 12 tỷ đồng, Tp. Hồ Chí Minh đạt trên 6 tỷ đồng, Thừa Thiên Huế đạt gần 4 tỷ đồng. Phòng khám chữa bệnh đa phần là phòng khám Đông y. Một số là phòng khám Đông Tây y kết hợp. Ban Từ thiện Xã hội Trung ương thuộc GHPGVN đã đào tạo 250 tăng, ni có trình độ sơ cấp y tế và 98 lương y Tuệ Tĩnh đường để tăng cường hiệu quả hoạt động về y tế nhằm chia sẻ gánh nặng cho xã hội và nhân dân trên tinh thần từ bi, trí tuệ của đạo Phật [1].

Đặc biệt, Đồng Nai là tỉnh có đông đồng bào có đạo, trong đó tín đồ Phật giáo chiếm 28,8% dân số. Những năm qua, các chức sắc, tăng, ni đã vận động đồng bào Phật tử tích cực tham gia các phong trào thi đua yêu nước, công tác an sinh xã hội, đóng góp tích cực vào sự phát triển kinh tế - xã hội trên địa bàn. Giáo hội Phật giáo tỉnh thành lập Tuệ Tĩnh đường tại chùa Đức Quang

(phường Tân Phong, Thành phố Biên Hòa) chuyên khám và chữa bệnh miễn phí cho người nghèo. Sư thầy Thích Quảng Trí, Chủ nhiệm Phòng khám Tuệ Tĩnh đường cho biết, nơi đây không chỉ miễn hoàn toàn tiền khám, thuốc chữa bệnh cho người nghèo mà còn hỗ trợ gạo, tiền hàng tháng cho một số trường hợp sau khi điều trị bệnh nhưng hoàn cảnh kinh tế khó khăn. Đối với những trường hợp không thuộc diện nghèo thì đóng góp tùy tâm khi đến khám chữa bệnh. Trung bình mỗi ngày Tuệ Tĩnh đường đón khoảng 100-120 bệnh nhân, có ngày cao điểm lên 500 người. Ngoài ra còn có các cơ sở chữa trị miễn phí cho người nghèo như Tuệ Tĩnh đường Linh Chiếu (huyện Long Thành); Phòng chẩn trị y dược dân tộc chùa Pháp Hoa (huyện Long Thành); chi hội Chữ thập đỏ Quan âm tu viện (thành phố Biên Hòa)...

Đi cùng hệ thống Tuệ Tĩnh đường, GHPGVN với nhiều phòng chẩn trị y học dân tộc, nhiều phòng khám đa khoa và hàng trăm phòng thuốc Nam, châm cứu đang hoạt động có hiệu quả tại Tp. Hồ Chí Minh, Hà Nội, Đà Nẵng, Cần Thơ, v.v... đã khám và phát thuốc Đông Tây y, châm cứu, bấm huyệt cho hàng trăm nghìn lượt bệnh nhân với kinh phí hàng năm lên đến hàng trăm tỷ đồng. Ngoài ra, hàng năm, GHPGVN còn mở các lớp đào tạo cán bộ y tế sơ cấp, lớp đào tạo Đông y sĩ để phục vụ yêu cầu khám, chữa bệnh của người dân; ấn hành các tập kỷ yếu về y học phục vụ chăm sóc, điều trị bệnh cho người dân nghèo ở những vùng sâu, vùng xa, đồng bào dân tộc miền núi. Không những vậy, GHPGVN còn hỗ trợ bữa ăn cho bệnh nhân nghèo tại các

bệnh viện lớn trong cả nước, điển hình như Bệnh viện Bà Rịa và Bệnh viện Lê Lợi (Bà Rịa - Vũng Tàu); Bệnh viện K (Tp. Hà Nội), Bệnh viện An Bình (Tp. Hồ Chí Minh), Bệnh viện Đa khoa tỉnh và Bệnh viện Y học cổ truyền Bình Phước với tổng trị giá hàng trăm tỷ đồng. Đặc biệt, với hoạt động “nỗi chao tình thương” của Phật giáo nhiều tỉnh, thành phố đã thể hiện tình cảm sâu nặng của Giáo hội với đông đảo người dân, Phật tử nghèo trong cả nước như “nỗi chao tình thương” tại Bệnh viện Da Liễu, Bệnh viện Đa Khoa (Tp. Đà Nẵng), Bệnh viện Nhi Đồng 1 (Tp. Hồ Chí Minh), Bệnh viện Nhi (Thanh Hóa), v.v... hàng năm hỗ trợ cuộc sống hàng nghìn lượt bệnh nhân nghèo cùng người nhà đang điều trị tại bệnh viện.

Tiêu biểu trong chăm sóc sức khỏe nhân dân, những năm gần đây, Phòng khám đa khoa từ thiện chùa Hà Tiên, xã Định Trung, thành phố Vĩnh Yên, tỉnh Vĩnh Phúc đã khám và kiểm tra sức khỏe định kỳ, cấp thuốc miễn phí cho các cháu trường mầm non trên địa bàn, lập hồ sơ theo dõi định kỳ cho 690 cháu; điều trị bằng phương pháp y học cổ truyền cho hàng nghìn người cao tuổi với kinh phí thực hiện trên 350 triệu đồng. Đặc biệt, từng là Phó Chủ nhiệm khoa Hồi sức cấp cứu Bệnh viện Nhi Trung ương và là nghiên cứu sinh tại Pháp, sư bác Thích Nữ Diệu Nhân luôn có tâm nguyện xây dựng Phòng khám trở thành địa chỉ tin tưởng để kết nối những tấm lòng nhân ái của các y, bác sĩ trên khắp cả nước với những người bệnh có hoàn cảnh khó khăn, thương bệnh binh, người già, trẻ nhỏ và người khuyết tật...

Tại tỉnh Bình Dương, tính đến hết năm 2019, hầu hết các huyện, thị trong tỉnh đều có cơ sở hoạt động y tế của Phật giáo: thị xã Thủ Dầu Một (chùa Hội Khánh, chùa Thuận Thiên, chùa Hưng Đức, chùa Tây Tạng, chùa Bửu Nghiêm, chùa Long Minh), huyện Thuận An (chùa Thiên Phước, chùa Thiên Chơn, chùa Phổ Minh, chùa Long Bửu, chùa Phật Ân), huyện Tân Uyên (chùa Hưng Khánh, chùa Quan Âm), huyện Bến Cát (chùa Hưng Mỹ), huyện Dĩ An (chùa Núi Châu Thới), huyện Dầu Tiếng (chùa Pháp Hoa, chùa Thái Sơn). Những cơ sở y tế này luôn tích cực chữa bệnh, bốc phát thuốc miễn phí cho người nghèo. Để hoạt động y tế đạt kết quả tốt, một số vị tăng ni ở Bình Dương đã trau dồi thêm chuyên môn y học để trực tiếp chữa bệnh như: Thượng tọa Thích Thường Quang, Ni sư - Bác sĩ Thích Nữ Liên Thanh, Sư cô Thích Nữ Hiếu Ngọc, Đại đức Thích Thiện Chúc, Đại đức Thích Thiện Đạo, v.v... Một số phòng khám của Phật giáo ở Bình Dương đã tạo được ưu thế trong việc chữa trị. Phòng khám chùa Thiên Phước (thị trấn Lái Thiêu, huyện Thuận An) được biết đến là nơi chuyên chữa bệnh nhi với các chứng ho, cảm sốt, ban. Phòng khám Hạnh Quang (chùa Tây Tạng) có ưu thế trong việc châm cứu chữa trị các chứng bệnh liên quan đến thần kinh tọa, xương khớp và viêm xoang. Để phục vụ tốt cho cộng đồng, các phòng khám chữa bệnh của Phật giáo ở Bình Dương phải tự tìm nguồn kinh phí hỗ trợ, thông qua việc vận động các tổ chức và cá nhân bên ngoài xã hội cùng tham gia.

Sự tồn tại và phát triển y học cổ truyền có sự đóng góp to lớn của các thầy thuốc,

lượng y từ nhiều cơ sở Đông y tôn giáo, trong đó có Phòng chẩn trị y học cổ truyền chùa Phước An, quận Bình Thủy, Tp. Cần Thơ. Theo đó, nhiều năm qua, Phòng chẩn trị y học cổ truyền chùa Phước An đã phục vụ cho hàng vạn bệnh nhân khắp các tỉnh, thành trong cả nước.

### 3. Hỗ trợ y tế cộng đồng

Bên cạnh các hoạt động trên, GHPGVN còn là nơi chăm lo cho bệnh nhân HIV/AIDS. Theo đó, một số ngôi chùa như: Kỳ Quang 2<sup>2</sup>, Diệu Giác (Tp. Hồ Chí Minh), v.v... đã cung cấp dịch vụ tham vấn cho người bệnh. Thông qua hình thức này, bệnh nhân được tiếp thêm sức sống, được an ủi và chia sẻ với tinh thần không kỳ thị, tạo điều kiện để họ tiếp tục tái hòa nhập cộng đồng. Đặc biệt từ năm 2002, chương trình “Sáng kiến lãnh đạo Phật giáo” với mục tiêu giảm sự kỳ thị và phân biệt đối xử với người sống chung với HIV, nhất là trẻ em bị ảnh hưởng bởi HIV/AIDS; tăng cường chăm sóc và hỗ trợ tại cộng đồng cho trẻ em và các gia đình có người bị nhiễm và ảnh hưởng bởi HIV; giảm khả năng bị tổn thương do HIV cho thanh thiếu niên, gia đình và cộng đồng... đã được triển khai tích cực. Dự án được xây dựng điểm tại các địa phương Tp. Hồ Chí Minh, Hà Nội, Thừa Thiên Huế, Đà Nẵng, Trà Vinh... Đến hết năm 2019, các chùa mô hình điểm ở Hà Nội và Tp. Hồ Chí Minh đã huy động sự tiếp cận của hàng nghìn người, bao gồm người nhiễm HIV, gia đình và đặc biệt là trẻ em bị ảnh hưởng HIV/AIDS, tới các dịch vụ dựa vào cộng

đồng và nhà chùa trong công tác phòng ngừa HIV. Các chùa đã tích cực tham gia công tác truyền thông phòng chống HIV/AIDS như gắn các buổi thuyết pháp với việc tuyên truyền hiểu biết về HIV/AIDS và cách phòng tránh cho người nhiễm và người dân cộng đồng; tổ chức các hoạt động truyền thông ngay tại chùa và cộng đồng nhân các ngày lễ trọng của Phật giáo. Hoạt động của dự án tại các chùa góp phần nâng cao nhận thức của các vị chức sắc, các vị tăng, ni, cán bộ chính quyền, mặt trận, đoàn thể ở các địa phương về HIV/AIDS. Tại Hà Nội, chùa Pháp Vân (quận Hoàng Mai), chùa Bồ Đề (quận Long Biên) là những trung tâm nuôi dưỡng chăm sóc người nhiễm HIV/AIDS. Còn Học viện Phật giáo Việt Nam tại Tp. Hồ Chí Minh là một trong những địa chỉ trung tâm tư vấn HIV/AIDS có nhiều nội dung hoạt động với hiệu quả cao. Đây là mô hình của một trung tâm tư vấn HIV/AIDS có nguồn tài trợ từ nước ngoài. Hoạt động chính của Trung tâm là tư vấn đối với người nhiễm HIV/AIDS và cộng đồng để giúp người bị nhiễm bệnh hiểu được căn bệnh của mình, giúp họ hòa nhập cộng đồng.

Có thể thấy, việc Giáo hội Phật giáo các cấp tham gia công tác phòng, chống HIV/AIDS có ý nghĩa quan trọng, góp phần giảm nhẹ ảnh hưởng của đại dịch HIV/AIDS tại Việt Nam. Còn với người bị nhiễm HIV/AIDS, các tăng, ni và Phật tử giúp họ thông qua việc chăm sóc tại nhà riêng và bệnh viện khi họ bị ốm hoặc bị thương. Họ còn được dạy các phương pháp thiền trị liệu, thực hiện các nghi lễ tôn giáo, tổ chức các khóa tu để vượt qua khủng

hoảng và bất an, hướng đến việc sống vui, sống khỏe, thậm chí còn cung cấp thức ăn, thuốc điều trị khi căn bệnh bước vào giai đoạn cuối. Điều này cho thấy vai trò ngày càng lớn của Phật giáo trong việc hỗ trợ y tế đối với cộng đồng. Vì thế, Phật giáo Việt Nam đã tiếp tục thể hiện được chức năng xã hội của mình đúng theo tinh thần “Hộ quốc an dân”, là một nguồn vốn xã hội trong việc xây dựng hệ thống an sinh và phúc lợi xã hội quốc gia. Mặt khác, phần lớn những hoạt động khám và chữa bệnh của Phật giáo dùng phương thức Đông y, góp phần rất lớn trong việc bảo tồn và phát huy nền tri thức y học dân tộc.

Những năm gần đây, trước tình hình thiếu máu điều trị cho các bệnh nhân, đặc biệt trong các dịp cao điểm, GHPGVN đã tuyên truyền, phát động các tăng ni và Phật tử hiến máu cứu người. Nổi bật là, ngày 4/8/2019, tại Học viện Phật giáo Việt Nam (Sóc Sơn, Hà Nội), Trung ương Hội Chữ thập đỏ Việt Nam, Học viện Phật giáo Việt Nam tại Hà Nội, Viện Huyết học - Truyền máu Trung ương tổ chức Ngày hội “Hiến máu cứu người - Hành Bồ Tát đạo”. Chư tôn đức lãnh đạo, giảng sư, gần 500 tăng ni sinh Học viện và đông đảo Phật tử đã nhất tâm hoan hỉ tham gia chương trình có ý nghĩa sâu sắc về đạo pháp và nhân văn cao cả này, coi đây là đại thuận duyên để thực hiện hạnh Bồ Tát của mình bằng việc làm thiết thực. Ngày hội Hiến máu cứu người - Hành Bồ Tát đạo đã nhận được sự hưởng ứng của hơn 500 tăng ni, Phật tử đăng ký hiến máu và 150 người đăng ký hiến mô, tạng.

Đánh giá cao nghĩa cử cao đẹp này của Chư tôn đức lãnh đạo và các tăng, ni sinh, Phật tử Học viện, Phó Thủ tướng Thường trực Trương Hòa Bình khi tham dự đã nhấn mạnh: trải qua hơn 2.000 năm đạo Phật hiện diện tại nước ta, Phật giáo đã hoà nhập cùng dân tộc trên con đường xây dựng tinh độ nhân gian, giáo lý đạo Phật đã thấm vào lòng người để tinh thần từ bi, chia sẻ với cộng đồng được lan toả. Phật giáo đã đồng hành với dân tộc, đem tinh thần từ bi vô ngã, vị tha để giúp đỡ những người có hoàn cảnh khó khăn trong xã hội. Ngày hội Hiến máu cứu người - Hành Bồ Tát đạo được tổ chức trọng thể tại Học viện đã thể hiện tình cảm sâu sắc, trách nhiệm và sự sẻ chia bằng việc làm cụ thể hiến máu và hiến mô tạng cứu người; góp phần tích cực vào phong trào hiến máu tình nguyện và hiến mô, tạng cứu người trong cả nước<sup>3</sup>.

#### 4. Kết luận

Với tinh thần từ bi, yêu tự do, hòa bình, GHPGVN đã tích cực vận động tăng, ni, Phật tử và nhân dân phát huy tinh thần “Phụng đạo yêu nước”, “Hộ quốc an dân”, tham gia các phong trào ích nước lợi dân, góp phần quan trọng vào công tác CSSKND. Với những gì để lại, Phật giáo chính là vòng tròn đồng tâm hội tụ những tấm lòng cao cả, đưa con người đến gần nhau hơn, đưa những mảnh đời bất hạnh vượt qua phần nào hoàn cảnh khốn khó. Có thể nói, Phật giáo Việt Nam với tư cách là

một tôn giáo truyền thống, có bề dày lịch sử lâu đời với những giá trị tư tưởng, đạo đức nhân văn được kế thừa và ngày càng phát triển, đang đồng hành với dân tộc nhiều hơn trong công tác CSSKND.

#### Chú thích

<sup>2</sup> Chùa Kỳ Quang 2, quận Gò Vấp, Tp. Hồ Chí Minh đã khám và chữa trị miễn phí cho người nhiễm HIV/AIDS bằng nguồn thảo dược thiên nhiên của Việt Nam. Trong năm 2018, có gần 82.000 bệnh nhân đến khám và điều trị, trong đó có trên 200 lượt bệnh nhân nhiễm HIV/AIDS.

<sup>3</sup> Phó Thủ tướng Thường trực Trương Hòa Bình đề nghị Bộ Y tế, Hội Chữ thập đỏ Việt Nam, GHPGVN tiếp tục duy trì và nhân rộng hoạt động rất có ý nghĩa này ở tất cả các cơ sở Phật giáo trên cả nước. Phó Thủ tướng kêu gọi các cơ sở Phật giáo trên cả nước phối hợp với hội Chữ thập đỏ các cấp, ngành y tế tham gia tổ chức cho các tăng ni, Phật tử tham gia hiến máu nhân đạo, đăng ký hiến tạng mô, tạng; các cơ quan báo chí, truyền thông tiếp tục tuyên truyền sâu rộng trong cộng đồng, xã hội để lan tỏa tình yêu thương, sự sẻ chia giữa con người với con người về việc hiến máu, hiến tạng mô, tạng theo đúng tinh thần thông điệp “Cho đi là còn mãi”.

#### Tài liệu tham khảo

- [1] Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2016), *Báo cáo công tác từ thiện xã hội của từ 2007-2016*, Ban Từ thiện xã hội Trung ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam.